

8. SINIF

TÜRKÇE

CÜMLE BİLGİSİ

Anlam İlişkileri · Yapılarına Göre Cümleler · Cümle Türleri

BU FASİKÜLDE NELER VAR?

- **Cümlede Anlam:** Neden-Sonuç, Amaç-Sonuç, Karşılaştırma
- **Cümle Yapısı:** Basit, Birleşik, Sıralı ve Bağlı Cümleler
- **Cümle Türleri:** Yüklem Türüne, Yerine ve Anlamına Göre
- **Uygulama:** Murat Hoca'dan Adım Adım Çözümlü Örnekler
- **Değerlendirme:** Konu Kavrama ve LGS Tarzı Genel Tekrar Testi

HEDEFİMİZ LGS'DE TAM PUAN!

Ad Soyad: _____

Tarih: _____

8. Sınıf Türkçe Cümle Bilgisi: Anlam İlişkileri ve Yapı

Öğrenme Hedefi: Öğrenciler cümledeki anlam ilişkilerini analiz edecek, cümle türlerini sınıflandıracak ve anlatım bozukluklarını düzeltecektir.

Ders sonunda şunları yapabileceksiniz:

- Cümlelerde neden-sonuç, karşılaştırma ve ekleme/örnekleme ilişkilerini belirleme.
- Temel cümle öğelerini hatırlama etkinlikleri aracılığıyla tanıma.

Hızlı Isınma: Temel Cümle Öğeleri Hatırlatma

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili kelimenin hangi öge (Özne, Yüklem, Nesne) olduğunu yazınız.

- Kitap okumayı çok seviyorum.
- Ali dün akşam bize geldi.
- Annem lezzetli bir pastayı yaptı.
- Bugün hava oldukça soğuk.
- Sınıfın penceresi aniden kırıldı.

Cümlede Anlam İlişkileri

İlişki Türü	Örnek	Yanlış Örnek
Neden-Sonuç	Yağmur yağdığı için maç iptal edildi. (İptal nedeni: Yağmur)	Yarın yağmur yağabilir. (Sadece bir tahmin)
Karşılaştırma	Bu film, diğerinden daha sürükleyici. (iki film kıyaslanıyor)	Bu film çok sürükleyici. (Tek bir film betimleniyor)
Ekleme / Örnekleme	Meyveleri, özellikle elmayı çok severim. (Özelleştirme ve ekleme)	Elma bir meyvedir. (Tanım cümlesi)

Rehberli Uygulama

Cümlelerin anlam ilişkisini belirleyiniz (Neden-Sonuç, Karşılaştırma, Ekleme).

- Çalışmadığı için sınavda zorlandı.
- Ankara, İstanbul kadar kalabalık değildir.
- Her şeyi öğrendi, üstelik kimseye söylemedi.

Murat Hocadan Altın Not: Cümledeki anlam ilişkisini bulmak için "neden, niçin, neye göre" gibi soruları sormayı unutma!

Cümle Ustası: Anlam ve Yapı

Bölüm 1: Anlamlarına Göre Cümle Türleri

(Tekrar)

- **Haber (Bildirme):** Bir durumu belirtir. (Örn: Güneş çok parlak.)
- **Soru:** Soru sorar. (Örn: Yağmur mu yağıyor?)
- **Emir:** Komut veya istek verir. (Örn: Lütfen yerine otur.)
- **Ünlem:** Güçlü bir duygu ifade eder. (Örn: Maçı biz kazandık!)

Bölüm 2: Yapılarına Göre Cümle Türleri

1. Basit Cümle: Tek bir yargı bildiren cümle.

Örnek: Kedi halının üzerinde uyudu.

2. Sıralı/Bağlı Cümle: Birden fazla yargının virgül veya bağlaçlarla bağlandığı cümle.

Örnek: Kedi uyudu ama köpek havladı.

3. Birleşik Cümle: İçinde yan cümlecik bulunan (filimsi içeren veya şart bildiren) cümle.

Örnek: Hava sessiz olduğu için kedi uyudu.

Bölüm 3: Karma Uygulama

Aşağıdaki her cümle için **Anlamı** ve **Yapıyı** belirleyin.

1. Yağmur dindikten sonra parka gitmek ister misin?

Anlam:

Yapı:

2. Çöpü dışarı çıkar ve lütfen kapıyı kilitle.

Anlam:

Yapı:

3. Astronot aya güvenli bir şekilde iniş yaptı.

Anlam:

Yapı:

Üstbilişsel Yansıma: 2. sorunun yapısını nasıl belirlediniz?

Kendi Kendini Kontrol Cevap Anahtarı

1. Anlam: Soru | Yapı: Birleşik (filimsi içerir)
2. Anlam: Emir | Yapı: Bağlı ('ve' bağlacı ile bağlanmış)
3. Anlam: Haber | Yapı: Basit (tek yargı)

Murat Hocadan Altın Not: Basit cümle ile isim cümlesini karıştırma; biri yapısına göre, diğeri yüklem türüne göre.

Cümle Yapısını ve Doğruluğunu Geliştirme

Bölüm 1: Yaygın Yapısal Hataları Belirleme

Yanlış (Hata)	Doğru (Düzeltilme)
Öğrenci sınavı bitirdi, sınıftan çıktı. (Sıralı cümle hatası - noktalama eksikliği)	Öğrenci sınavı bitirdi; sonra sınıftan çıktı. (Noktalı virgül ile düzeltildi)
Şiddetli yağmurda eve doğru yürürken. (Eksiltili cümle/Cümle parçası)	Şiddetli yağmurda eve doğru yürürken çok ıslandım. (Yargı tamamlandı)

Bölüm 2: Hata Analizi Etkinliği

Aşağıdaki cümledeki hatayı bulun, doğru halini yazın ve nedenini açıklayın.

Cümle: "Akşam yemeği için aç, pizza Mark tarafından sipariş edildi."

Yeniden Yaz:

Teşhis:

Bölüm 3: Bağımsız Uygulama

Yönerge: Bu iki düşünceyi **Zıtlık** ilişkisi gösteren bir **Birleşik Cümle** olarak birleştirin: "Dışarıda yağmur yağıyordu." / "Yürüyüşe çıkmaya karar verdik."

Kontrol Noktası: Zıtlık bildiren bir bağlaç (rağmen, ama) kullandınız mı? Virgülü doğru yere koydunuz mu?

Çıkış Bileti: Bilgi Kontrolü

Şu cümleyi analiz edin: "**Kütüphane kapalı olduğu için parka gittik.**"

1. İlişki Türü (Örn: Neden/Sonuç):

2. Cümle Türü (Anlam/Yapı):

3. Yapıyı açıklayın:

Murat Hocadan Altın Not: Anlatım bozukluklarını düzeltirken önce cümlenin temel öğelerini (özne-yüklem) kontrol et.

Murat Hoca Çözüyor: 15 Soruda Cümle Bilgisi

1. Soru: "Kar yağınca okullar tatil edildi." anlam ilişkisi nedir?

Çözüm: Tatil edilme nedeni kar yağmasıdır. (Neden-Sonuç)

2. Soru: "Onun kadar çalışkanını görmedim." cümlesinde ne vardır?

Çözüm: Kişiyi başkalarıyla kıyasladığı için Karşılaştırma vardır.

3. Soru: "Zayıflamak için spor yapıyor." cümlesi nedir?

Çözüm: Spor yapma amacı zayıflamaktır. (Amaç-Sonuç)

4. Soru: "Düzenli çalışırsan başarısın." anlam ilişkisi nedir?

Çözüm: Başarmanın şartı düzenli çalışmaktır. (Koşul-Sonuç)

5. Soru: "Mavi en güzel renktir." cümlesi kanıtlanabilir mi?

Çözüm: Hayır, kişisel bir yorumdur. Bu yüzden Özneldir.

6. Soru: "Bugün hava çok sıcak." cümlesinin yüklemi hangisidir?

Çözüm: "Sıcak" kelimesi cümlenin yargısını bildiren Yüklemidir.

7. Soru: "Babam bana saat aldı." cümlesinde özne kimdir?

Çözüm: Alma eylemini yapan kişi "Babam"dır, öznedir.

8. Soru: "Kitabı masaya bıraktı." cümlesinde nesne nedir?

Çözüm: Neyi bıraktı? "Kitabı" cevabı belirtili nesnedir.

9. Soru: "Eve gidip dinlendim." yapısına göre nedir?

Çözüm: "gidip" fiilimsisi olduğu için Birleşik cümledir.

10. Soru: "Geldi, gördü, yendi." yapısı nedir?

Çözüm: Virgülle ayrılmış birden fazla yargı var: Sıralı Cümle.

11. Soru: "Çalıştı ve kazandı." yapısı nedir?

Çözüm: "ve" bağlacıyla bağlandığı için Bağlı Cümledir.

12. Soru: "Yarın Ankara'ya gideceğim." yapısı nedir?

Çözüm: Tek bir yargı olduğu için Basit Cümledir.

13. Soru: "Gidiyorum gündüz gece." cümlesi kurallı mıdır?

Çözüm: Yüklem (gidiyorum) başta olduğu için Devrik cümledir.

14. Soru: "En sevdiğim yemek mantıdır." cümlesi yüklemine göre nedir?

Çözüm: Yüklem isim (mantı) olduğu için isim cümlesidir.

15. Soru: "Pazardan elma aldım." cümlesinde belirtisiz nesne nedir?

Çözüm: Ne aldım? "elma" belirtisiz nesnedir.

Murat Hocadan Altın Not: Pratik yapmak mükemmelleştirir! Her gün analiz edeceğin 5 cümle seni bu konuda usta yapacaktır.

Mini Uygulama: Doğru mu Yanlış mı?

- "Eve geldim ve uyudum." cümlesi yapısı bakımından bağlı bir cümledir.
 - Doğru
 - Yanlış
- "Kitap en iyi dosttur." cümlesi yüklem türüne göre fiil cümlesidir.
 - Doğru
 - Yanlış
- "Koşarak yanıma geldi." cümlesinde "koşarak" kelimesi zarf-fiildir.
 - Doğru
 - Yanlış

Cümle Bilgisi Genel Tekrar Testi

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde **neden-sonuç** ilişkisi vardır?

- a) Sınavı kazanmak için gece gündüz çalıştı.
- b) Yoğun kar yağışı nedeniyle yollar ulaşıma kapandı.
- c) Kitap okumak, insanın ufkunu genişleten bir eylemdir.
- d) Daha iyi bir gelecek istiyorsan çok kitap okumalısın.

2. "Yarın akşam bütün aile bahçede bir araya gelecek." cümlesinin **öznesi** aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Yarın akşam
- b) Bahçede
- c) Bütün aile
- d) Bir araya

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisi yapısı bakımından **birleşik** bir cümledir?

- a) Eve gitti ve hemen uyudu.
- b) Dışarıdaki gürültüden kimse uyuyamadı.
- c) Okula giderken yolda eski bir dostuna rastladı.
- d) Hava çok sıcaktı; biz de denize gittik.

4. "Ayşe, piyano çalmayı çok seviyor." cümlesindeki **belirtili nesne** hangisidir?

- a) Ayşe
- b) Piyano çalmayı
- c) Çok
- d) Seviyor

5. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir **anlatım bozukluğu** vardır?

- a) Onunla ilk tanıştığımız günü asla unutamam.
- b) Kardeşim, yeni aldığı kitabı bir solukta okudu.
- c) Sessizce yerinden kalktı ve kapıya yöneldi.
- d) Hava kararmadan eve dönmemiz gerekiyor.

6. "Bu yeni roman, yazarın diğer eserlerinden daha sürükleyici." cümlesindeki anlam ilişkisi nedir?

- a) Koşul-Sonuç
- b) Amaç-Sonuç
- c) Karşılaştırma
- d) Örnekendirme

7. Aşağıdakilerden hangisi bir **bağlı cümledir**?

- a) Spor yaptı, sonra duş aldı.
- b) Çalıştı ama istediği sonucu alamadı.
- c) Gülümseyerek bize doğru yaklaştı.
- d) En sevdiğim yemek taze fasulyedir.

8. "Bize gelmesini sen mi istedin?" cümlesinin **yüklemi** türüne göre nedir?

- a) İsim Cümlesi
- b) Fiil Cümlesi
- c) Eksilteli Cümle
- d) Devrik Cümle

9. "Okul müdürü, başarılı öğrencilere ödülleri **törenele** verdi." Altı çizili öge hangisidir?

- a) Özne
- b) Dolaylı Tümleç
- c) Zarf Tamlayıcısı
- d) Belirtisiz Nesne

10. Hangisi **yüklem yerine göre** devrik bir cümledir?

- a) Güneş bugün erkenden doğdu.
- b) Yarın sinemaya gitmek istiyorum.
- c) Beni çok şaşırttı dün söyledikleri.
- d) Annem mutfakta kurabiye yapıyor.

Murat Hocadan Altın Not: Testi bitirdikten sonra yanıtlarını kontrol et. Özellikle yapısına göre cümlelerde 'fiilimsi' avına çıkmayı unutma! Başarılar dilerim.

Murat Hoca Çözüyor: Genel Tekrar Testi Çözümleri

1. Soru Çözümü:

Cevap B. "Nedeniyle" ifadesi cümlede sebep-sonuç ilgisi kurar. Yolların kapanma sebebi yoğun kar yağışıdır. A şıkkı ise 'çalışmak amacıyla' olduğu için amaç-sonuçtur.

2. Soru Çözümü:

Cevap C. Yüklem "bir araya gelecek". Gelecek olan kim? "Bütün aile". Bu grup eylemi yapan kişi/topluluk olduğu için özne görevindedir.

3. Soru Çözümü:

Cevap C. Cümledeki "giderken" sözcüğü bir zarf-fiildir. İçinde en az bir fiilimsi bulunan ve tek yüklemi olan cümlelere girişik birleşik cümle diyoruz.

4. Soru Çözümü:

Cevap B. Seviyor yüklemine "Neyi?" sorusunu sordüğümüzde "piyano çalmayı" cevabını alırız. İsmi belirtme hal ekini aldığı için belirtili nesnedir.

5. Soru Çözümü:

Cevap A. Tanışmak eylemi doğası gereği zaten ilk kez yapılır. Bu yüzden "ilk tanışmak" ifadesindeki "ilk" sözcüğü gereksiz sözcük kullanımı hatasıdır.

6. Soru Çözümü:

Cevap C. Cümledeki "daha" kelimesi, romanı sürükleyicilik yönünden yazarın diğer eserleriyle kıyaslamıştır. Bu net bir karşılaştırma cümlesidir.

7. Soru Çözümü:

Cevap B. İki ayrı tam cümle (Çalıştı / İstedığı sonucu alamadı) "ama" bağlacı ile birleşmiştir. Bağlaçla bağlanan cümlelere bağlı cümle denir.

8. Soru Çözümü:

Cevap B. Yüklem "istedin"dir. İstemek kelimesi bir eylem (fiil) bildirdiği için bu cümle yüklemnin türüne göre fiil cümlesidir.

9. Soru Çözümü:

Cevap C. "Nasıl verdi?" sorusuna cevap veren "törenle" sözcüğü durum bildirmektedir. Bu yüzden zarf tamlayıcısı (zarf tümleci) görevindedir.

10. Soru Çözümü:

Cevap C. Bu cümlede yüklem "şaşırttı" kelimesidir ve cümle başında yer almıştır. Yüklemi sonda olmayan cümleler devrik cümledir.

Murat Hocadan Altın Not: Sadece doğru şıkkı bulmak yetmez! Neden diğer şıkların yanlış olduğunu da analiz etmelisin. Özellikle birleşik cümlelerde fiilimsi avına çıkmayı ve yüklem yerini kontrol etmeyi alışkanlık haline getir.